

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ВПЛИВУ НА ОСОБИСТІТЬ ДОРОСЛОЇ ЛЮДИНИ

Кузіна Євгенія

Криворізький державний педагогічний університет,
Кривий Ріг, Україна

kuzinaevge@gmail.com

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4408-7008>

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні психологічних механізмів інформаційного впливу на особистість дорослої людини та практичній реалізації запропонованої психологічної моделі.

Методи. В роботі використано теоретичні методи, так і як: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування та узагальнення теоретичних фактів щодо інформаційного впливу та особистісної зрілості, а також експериментально проведено апробацію тренінгової програми «Розвиток інформаційної зрілості».

Результати. У статті висвітлено результати наукових пошуків в галузі медіапсихології. Автор звернув увагу на ті негативні сторони інформаційного прогресу, які значним чином впливають на людину, створюють дезінформацію та шкодять психологічному благополуччю. Представлено цінності та характеристики інформаційного суспільства як нового етапу існування людства. На прикладах продемонстровано як людина може упереджено ставитись до нової інформації. Виявлено, що вразливість до медіа-контенту залежить як від характеристик інтелекту, індивідуальної сприйнятливості та тих медіа прийомів які були використані. На основі цих головних компонентів автор запропонував модель психологічних механізмів інформаційного впливу яка полягає у їх поєднанні. Обґрунтовано доцільність розробки та впровадження тренінгової програми, яка спрямована на розвиток інформаційної зрілості. Описано процес апробації та структурні компоненти програми: психоедукація щодо медіагігієни, розвиток критичного мислення, формування навички усвідомленого вибору, підвищення рівня когнітивних здібностей, розвиток особистісної зрілості.

Висновки. З'ясовано, що існує нагальна необхідність у дослідженні механізмів інформаційного впливу та розробці інструментарію який буде допомагати протистояти негативним медіа-ефектам. Встановлено певні психологічні закономірності сприйнятливості інформаційному впливові. Запропонована програма може бути використана як навчальний або розвивальний матеріал у закладах освіти та в роботі практичного психолога.

Стаття є логічним продовженням досліджень автора з теми інформаційного впливу на особистість.

Ключові слова: особистісна зрілість, пропаганда, когнітивні упередження, критичне мислення, свідомий вибір.

Yevheniia Kuzina. Psychological mechanisms of information influence on the personality of an adult.

Purpose. The purpose of the article is theoretical substantiation of psychological mechanisms of information influence on the personality of an adult and practical implementation of the proposed psychological model.

Methods. The paper uses theoretical methods, such as: analysis, synthesis, comparison, abstraction and generalization of theoretical facts about information influence and personal maturity, as well as experimentally tested the training program "Development of information maturity".

Results. The article highlights the results of scientific research in the field of media psychology. The author drew attention to the negative aspects of information progress that significantly affect people, create misinformation and harm psychological well-being. The values and characteristics of the information society as a new stage of human existence are presented. The examples demonstrate how a person can be biased towards new information. It was found that vulnerability to media content depends on the characteristics of scientific intelligence, individual susceptibility and the media techniques that were used. Based on these main components, the author proposed a model of psychological mechanisms of information influence, which consists in their combination. The expediency of developing and implementing a training program aimed at developing information maturity is substantiated. The process of approbation and the structural components of the program are described: psycho-education on media hygiene, development of critical thinking, formation of conscious choice skills, increasing the level of cognitive abilities, development of personal maturity.

Conclusions. It is found that there is an urgent need to study the mechanisms of information influence and develop tools that will help to resist negative media effects. Certain psychological patterns of susceptibility to information influence are established. The proposed program can be used as educational or developmental material in educational institutions and in the work of a practical psychologist. The article is a logical continuation of the author's research on the topic of information influence on the personality.

Keywords: personal maturity, propaganda, cognitive bias, critical thinking, conscious choice.

Вступ. Науковці називають сучасний етап розвитку суспільства як інформаційний, через стрімке зростання кількості інформації. На цей момент в Україні встановлено воєнний стан через загарбницькі дії країни-агресора, і відомо що війна відбувається зокрема і на

віртуальному фронті. Величезна кількість дезінформації, маніпуляцій, пропаганди обрушується на людей щоденно. Тому актуальність роботи обумовлена нагальною потребою у розробці методів протидії інформаційно-психологічному впливові та технологіям психологічного загартовування в ці складні для нашої країни часи. Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні психологічних механізмів інформаційного впливу на особистість дорослої людини та практичній реалізації запропонованої психологічної моделі. Завдання статті: виявити та описати психологічні механізми інформаційного впливу; аргументувати поняття інформаційної зрілості; дослідити способи протидії негативному інформаційному впливу на особистість; запропонувати тренінгову програму інформаційної зрілості особистості.

Методи та процедура дослідження. У процесі реалізації мети дослідження ми використали методи: 1) теоретичні: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування та узагальнення теоретичних фактів щодо інформаційного впливу та особистісної зрілості; 2) експериментальні: апробація тренінгової програми.

Обговорення результатів. Інформація є головним ресурсом та продуктом людства. Вона виступає базою для соціального, психологічного і технічного розвитку. Щодня виникає необхідність в адекватному сприйнятті, переробленні та використанні значних потоків інформації. Засоби масової комунікації (ЗМК) постійно обрушують на споживача багато фактів та інтерпретацій. Психологи помічають, що свідомість людини виявляється ніби розколотою через те, що не може розібратися і відрізнити свої власні бажання від нав'язаних. Науковець Я. Галета (2018) вважає, що в Україні спостерігаються атрибути інформаційного суспільства (ІС), для якого характерне пасивне споживання інформації, яке замінює активне дозвілля. Відбувається спрощення картини світу, людина відчуває страх прийняття рішень та відповідальності. Тому актуальним завданням сьогодення є аналіз позитивних і негативних аспектів адаптації до нової реальності.

Дослідниця І. Чайка (2017) виокремлює три основні цінності ІС: цінність інформації, як ресурсу, цінність вільного руху інформації, цінність навчання протягом життя.

Згадаємо, що цінності – це суспільно вироблені атрибути існування людей в різних сферах громадського життя (Шапар, 2007).

Тобто інформація має значну частку в житті як соціуму загалом, так і кожного окремого індивіда. Соціальні відносини в розвиненому ІС зазнають певних трансформацій шляхом розширення простору до тривимірного та перехід у віртуальну реальність (Чайка, 2017). Існує закономірний зв'язок між розвитком особистості та суспільством, який виражається через індивідуальне самовизначення.

Деякі дослідники, враховуючи нові цінності ІС, стверджують, що за певних умов, медіа мають реальну можливість докорінно впливати на уявлення людей про життя своєї країни та світу в цілому, кардинально змінювати їхні оцінки та вподобання (Холод, 2011). Проаналізувати інформаційний вплив пропонуємо на прикладі дослідження щодо віри у «теорію пласкої Землі». Опитування людей, які після перегляду певних відео на YouTube змінили свої упередження щодо форми Землі, показало, що нижчий рівень інтелекту та більш високий рівень конспірологічного мислення підвищують сприйнятливості людей до аргументів про пласку Землю (Landrum, Olshansky & Richards, 2021). Автори застосували модель *диференційованої сприйнятливості до медіа-впливів* (ДСМВ) (Valkenburg & Peter, 2013) щоб пояснити, як і чому певні люди сприйнятливі до певних типів медіа за певних умов. Модель ДСМВ складається з чотирьох компонентів: 1) використання медіа, 2) індивідуальна сприйнятливості, 3) медіа-ефекти; 4) взаємозв'язки між цими компонентами. Саме пропозиції між основними компонентами і визначають медіа-ефект як ступінь відкритості до зміни своїх поглядів.

Тобто, інтерпретація інформації залежить, з одного боку, від цінностей, переконань та світогляду людини (Landrum, Hallman & Jamieson 2019), а з іншого, від тих медіа прийомів які були використані. Загалом, науковий інтелект як поєднання аналітичного мислення, кількісних міркувань та знання наукових фактів позитивно корелює з рівнем освіти та стилями мислення (Kahan, 2017). Проте, очевидно, що його недостатньо для того щоб помітити та протистояти такому інформаційному впливові, як, наприклад, пропаганда. Помічено, що люди упереджено ставляться до того, як вони шукають, сприймають, оцінюють і включають нову інформацію у свої наявні знання, часто надають перевагу і пріоритет інформації, яка відповідає їхнім попереднім поглядам і цінностям (Akin & Landrum, 2017).

Людина здатна аналізувати та приймати деякі нові ідеї за рахунок наявного критичного мислення, але іноді трактування залежить від інших характеристик, таких як політична ідеологія та релігійність. Через них підвищується ймовірність прийняття вірусного обману або «фейкових новин» як ймовірної правди (Landrum & Olshansky, 2019). Стає зрозумілим, що в таких умовах інформаційного прогресу усі види науково-технічного розвитку суспільства, а саме технології інформаційно-психологічного впливу значною мірою обтяжують психологічний стан людини (Шишкіна, 2013).

Дослідження підтверджують, що використання соціальних мереж (СМ) певним чином впливає на самооцінку користувачів. У випадку здійснення користувачем порівняльного аналізу помічено негативний вплив на самооцінку, але під час отримання позитивних відгуків від інших користувачів та самоаналіз присутнє підвищення самооцінки. Таким чином, використання СМ на самооцінку залежить від індивідуальних схильностей і моделей використання (Krause & others, 2021). Окрім того, багатозадачність медіа, пов'язана зі збільшенням проблем у когнітивному функціонуванні. Встановлена наявність перенавантаження та когнітивної втоми від користування ЗМК. (Wiradhany & Koerts, 2021). Це підтверджує, що в епоху інформаційної революції люди різного віку мають віднайти свої власні унікальні адаптаційні стратегії.

Розглянемо більш детально механізми що лежать в основі становлення особистості та її адаптаційних схем. Відомо, що індивід та соціум є двома полюсами соціальної дійсності, оскільки людина формується в конкретному історичному контексті, в процесі практичної діяльності й виховання. Особистість розвивається у зв'язку з внутрішніми суперечностями, що виникають у її житті та зумовлюються її стосунками з довкіллям. Лише інтеріоризовані протилежні тенденції стають джерелом активності та вироблення нових способів поведінки. Справжнє управління розвитком особистості вимагає знань які будуть спрямовані на рух потрібному суспільству напрямку. В цьому процесі формуються когнітивні особливості індивіда, основою яких є фізіологічний субстрат, представлений мозковою організацією. Способи обробки інформації відбивають пізнавальну своєрідність особистості, особливості сприйняття, інтерпретації та породження інформації.

Усі ці компоненти разом формують позицію людини стосовно світу загалом та інформації яку він виробляє. У зв'язку з цим, внутрішнє та зовнішнє психологічне сприйняття й обробка інформації стає підґрунтям для формування конкретної *інформаційно-психологічної позиції* особистості (Шишкіна, 2013). Саме свідоме ставлення особистості виступає в ролі своєрідної регуляції у сприйнятті світу ідей, понять, наукових знань, цінностей і обумовлюється її інформаційними потребами (Кузьменко, 2011).

Технології інтернет-сховищ все частіше стають засобом пам'яті в житті людей. Встановлено, що доступ до таких сховищ та активний пошук інформації в Інтернеті призводить до помилкових суджень про себе: люди переоцінюють виконання своїх завдань у майбутньому та легкість їх виконання оскільки перебільшують свої власні передбачувані здібності пам'яті та розуму (Flanagin & Lew, 2022). У той час як, інші дослідження демонструють наявні стратегії опору для захисту свого ставлення, і що цей ефект посилюється саме когнітивним вдосконаленням (Valli & Nai, 2022).

Варто наголосити про емоційну складову, що є однаково важливою під час сприймання інформації. Дослідження А. Raney (2011) встановило, що навіть моральність керує нашими емоційними реакціями на засоби масової інформації (ЗМІ). Це і персонажі яких споглядач може любити або ненавидіти, певним чином забарвлені історії, зокрема і «приголомшливі новини» та «сенсаційні події». Викликати емоції – майже головна мета медіа-творців. Оскільки моральність є соціально набутою характеристикою і є частиною упереджень та ставлень людини, цей конструкт підтверджує зазначене вище твердження щодо важливості індивідуальних характеристик у процесі сприйнятливості до негативного інформаційного впливу.

Окрім того, існують інші техніки спрямовані на введення споживача в оману та донесення дезінформації. Наприклад, механізм ефективного психологічного впливу, коли інформація подається викривленою, відбувається ігнорування або замовчування необхідних фактів, важливих подій та аргументів (Холод, 2011). Ймовірно, що така техніка була сформована на основі «Ефекту Земмельвейсу» – когнітивне упередження (Baron, 2000), одне з безлічі інших упереджень які можуть бути використані з метою пропаганди та маніпулювання свідомістю.

Разом з тим, існують дослідження, які свідчать про те, що онлайн-активність не становить серйозної загрози для емоційного благополуччя в повсякденному житті (Johannes et al., 2021). Очевидно, що негативний вплив на людину становить не кількість часу проведеного онлайн чи контакт із ЗМІ взагалі, а якість контенту та поведінка людини щодо інформації яку вона сприймає. Тобто критична оцінка, свідомий вибір якісного правдивого контенту, осмислення інформації.

Спираючись на усі зазначені вище теоретичні надбання, ми вважаємо що психологічні механізми інформаційного впливу полягають у: хаотичному споживанні медіа контенту; індивідуальній сприйнятливості інформації; технології психологічно-інформаційного впливу; ефекті когнітивних упереджень; когнітивних здібностях особистості; особистісній зрілості.

На нашу думку, вирішальним компонентом у формуванні індивідуальної сприйнятливості до негативного інформаційного впливу є *особистісна зрілість*. Вона включає і себе характеристики які є важливими як для свідомого вибору інформації, так і критичної оцінки різного контенту. Науковці стверджують, що особистість можна вважати зрілою тоді, коли людина вільно і свідомо ставить та обирає мету своїх дій та несе відповідальність за наслідки цих дій. Зрілість є психологічно закономірним етапом розвитку людини, «характерними рисами якого високі рівні самостійності та самодостатності» (Шишкіна, 2013: 38).

Зрілість визначається як особистісне досягнення «самостійної позиції» у житті, коли немає потреби в будь-яких опорах від інших. Загалом, міра зрілості людини визначається сформованістю основ його інформаційної культури або системно-інформаційною точкою зору людини на світ (Галета, 2015). Зокрема, свідомим ставленням, які зумовлюються інформаційними потребами та реалізуються у свідомому виборі джерела інформації (Шишкіна, 2013).

Отже, людина, як користувач ЗМК залежна від інформаційного впливу, але може протистояти йому за умови таких основних складових: когнітивні здібності (когнітивний стиль); особистісна зрілість (свідоме та критичне мислення); медіагігієна (інформаційна грамотність).

Таблиця 1.

Стисле представлення тренінгової програми
«Розвиток інформаційної зрілості».

Компонент ІЗ	Опис
Психоекудація щодо медіагігієни	В форматі коротких лекцій та семінарів учасникам пропонують вивчити механізми психологічно-інформаційного впливу, техніки пропаганди та дезінформації, маніпуляцій. Тренінгові вправи спрямовані на розрізнення фейкової та правдивої, помилкової та наукової інформації в медіапросторі.
Розвиток критичного мислення	На цьому етапі учасники навчаються помічати когнітивні упередження та протидіяти маніпуляціям, знаходити логічні помилки та невідповідності, формувати контраргументи. Розвиток професійного вміння пошуку необхідної інформації, здатність її проаналізувати, оцінити та застосувати. Розуміння відмінностей інтуїтивного та критичного мислення.
Формування навички усвідомленого вибору	Роз'яснення щодо того як влаштовані алгоритми підбору стрічки новин та рекомендацій. Бесіда про «інформаційну бульбашку», стереотипи, свідомий вибір. Досягнення власних цілей через медіа, розуміння того, як медіа впливає на особисто та кожного учасника.
Підвищення рівня когнітивних здібностей	Вдосконалення навичок розпізнавання думок, емоцій та адекватного реагування. Вправи спрямовані на творення нових нейронних зв'язків: заохочення до нових видів діяльності, вивчення нової інформації. Розвиток пам'яті, уваги, мислення.
Розвиток особистісної зрілості	Навчання у форматі семінару щодо складових особистісної зрілості, оптимальний творчий потенціал та високу продуктивність праці. Вправи спрямовані на формування навичок адекватної самооцінки і самосхвалення, аналіз ірраціональних переконань та створення адаптивних суджень. Цей блок спрямований на досягнення відчуття завершеності, самоефективності, автентичності.

Припускаємо, що наявність цих компонентів може підвищувати можливість створювати опір до пропаганди та іншого негативного впливу від ЗМІ. Таку характеристику ми називаємо «інформаційна зрілість»(ІЗ) – здатність до самодетермінованої поведінки в інформаційному просторі. Тобто, інформаційно зріла людина може

самостійно та усвідомлено приймати рішення щодо інформації яку вона споживає, робити висновки щодо її якості та необхідної для себе кількості.

Для вдалого розвитку та удосконалення цієї здібності ми пропонуємо тренінгову програму «Розвиток інформаційної зрілості», яка базується на психологічних механізмах інформаційного впливу. В межах статті представлений зміст і короткий опис занять в таблиці 1. Програма складається з 12 занять тривалістю по 2 год. Оптимальна кількість учасників 8-10 осіб. На кожному занятті логічно поєднані вправи на розвиток кожного з компонентів ІЗ.

Висновки і перспективи. Нами було теоретично досліджено особливості існування людини в інформаційному суспільстві. Здійснено розширений виклад основних сучасних напрацювань в сфері медіапсихології. Ми виокремили психологічні механізми які створюють сприятливі умови для сприйняття інформаційного впливу, зокрема таких негативних його проявів як «вірусний обман» або «фейкові новини». Нами було запропоновано поняття інформаційної зрілості яке включає в себе когнітивні здібності, особистісну зрілість та медіагігієну. Продемонстровано приклад апробованої тренінгової програми, яка може бути використана як навчальний або розвивальний матеріал у закладах освіти та в роботі практичного психолога.

Література

1. Галета, Я. В. (2015). Інформаційна культура як показник зрілості особистості в умовах інформатизації суспільства. *Наукові записки Серія: Педагогічні науки*, 135, 83-87.
2. Галета, Я. В. (2018). Соціальна зрілість особистості в умовах оновлення інформаційної культури суспільства: монографія. Мачулін.
3. Кузьменко, Л. В. (2011). Сутність свідомого ставлення старшокласників шкіл-інтернатів до своїх базових прав та обов'язків. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: Зб. наук. праць*, 2 (15). 98-105.
4. Холод, О. М. (2011). *Комунікаційні технології*. Київ: КиМУ.
5. Чайка, І. Ю. (2017). Інформаційне суспільство: від становлення до зрілості. *Філософія. Людина. Сучасність*. 136-138.
6. Шапар, В. Б. (2007). *Сучасний тлумачний психологічний словник* Харків. Прапор.
7. Шишкіна, Х. Ю. (2013). *Інформаційна позиція як чинник соціально-психологічної зрілості студентів*. дис. ... канд. психол. наук. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки https://theses.oa.edu.ua/DATA/23/%D0%A8%D0%B8%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%BD%D0%B0_dis.doc.pdf
8. Akin, H., & Landrum, A. R. (2017). Heuristics, biases, values and other challenges to communicating science. In K. H. Jamieson's, D. M. Kahan's, & D. A. Scheufele's (Eds.). *The*

Oxford Handbook of the science of science communication.
<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190497620.013.48>

9. Baron, J. (2000). *Thinking and deciding* (3rd ed.). New York: Cambridge University Press.
10. Flanagin, A. J. & Lew, Z. (2022). Individual Inferences in Web-Based Information Environments: How Cognitive Processing Fluency, Information Access, Active Search Behaviors, and Task Competency Affect Metacognitive and Task Judgments. *Media Psychology*. <https://doi.org/10.1080/15213269.2022.2085116>
11. Johannes, N., Meier, A., Reinecke, L., Ehlert, S., Setiawan, D. N., Walasek, N., Dienlin, T., Buijzen M. & Veling H. (2021) The relationship between online vigilance and affective well-being in everyday life: Combining smartphone logging with experience sampling. *Media Psychology*, 24:5, 581-605. <https://doi.org/10.1080/15213269.2020.1768122>
12. Kahan, D. M. (2017). Ordinary science intelligence: A science-comprehension measure for study of risk and science communication, with notes on evolution and climate change. *Journal of Risk Research*, 20(8), 995-1016. <https://doi.org/10.1080/13669877.2016.1148067>
13. Krause, H.-V., Baum, K., Baumann, A. & Krasnova, H. (2021). Unifying the detrimental and beneficial effects of social network site use on self-esteem: a systematic literature review. *Media Psychology*, 24:1, 10-47. <https://doi.org/10.1080/15213269.2019.1656646>
14. Landrum, A. R., & Olshansky, A. (2019). The role of conspiracy mentality in denial of science and susceptibility to viral deception about science. *Politics and the Life Sciences*, 1-17. <https://doi.org/10.1017/pls.2019.9>
15. Landrum, A. R., Hallman, W. K., & Jamieson, K. H. (2019). Examining the impact of expert voices: Communicating the scientific consensus on genetically-modified organisms. *Environmental Communication*, 13(1), 51-70. <https://doi.org/10.1080/17524032.2018.1502201>
16. Landrum, A. R., Olshansky, A. & Richards, O. (2021). Differential susceptibility to misleading flat earth arguments on youtube. *Media Psychology*, 24:1, 136-165. <https://doi.org/10.1080/15213269.2019.1669461>
17. Raney A. A. (2011). The Role of Morality in Emotional Reactions to and Enjoyment of Media Entertainment. *Journal of Media Psychology: Theories, Methods, and Applications*, 23 (1): 18-23. <https://doi.org/10.1027/1864-1105/a000027>
18. Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2013). The differential susceptibility to media effects model. *Journal of Communication*, 63, 221-244. <https://doi.org/10.1111/jcom.12024>
19. Valli, Ch. & Nai, A. (2022). Let Me Think about It: Cognitive Elaboration and Strategies of Resistance to Political Persuasion. *Media Psychology*. <https://doi.org/10.1080/15213269.2022.2098774>
20. Wiradhany, W. & Koerts, J. (2021). Everyday functioning-related cognitive correlates of media multitasking: a mini meta-analysis. *Media Psychology*, 24:2, 276-303. <https://doi.org/10.1080/15213269.2019.1685393>

References

1. Haleta, Ya. V. (2015). Informatiina kultura yak pokaznyk zrilosti osobystosti v umovakh informatyzatsii suspilstva [Information culture as an indicator of personal maturity in the conditions of informatization of society]. *Naukovi zapysky Serii: Pedagogichni nauky - Scientific notes Series: Pedagogical sciences*, 135, 83-87. [in Ukrainian].
2. Haleta, Ya. V. (2018). Sotsialna zrilist osobystosti v umovakh onovlennia informatiinoi kultury suspilstva [Social maturity of personality in the conditions of renewal of information culture of society]. Machulin. [in Ukrainian].
3. Kuzmenko, L. V. (2011). Sutnist svidomoho stavlennia starshoklasnykiv shkil-internativ do svoikh bazovykh prav ta oboviazkiv [The essence of conscious attitude of senior pupils of boarding schools to their basic rights and obligations]. *Teoretyko-metodychni problemy*

vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi - Theoretical and methodological problems of raising children and school youth, 2 (15), 98-105. [in Ukrainian].

4. Kholod, O. M. (2011). *Komunikatsiini tekhnolohii* [Communication technologies]. Kyiv: KyMU. [in Ukrainian].

5. Chaika, I. Yu. (2017) *Informatsiine suspilstvo: vid stanovlennia do zrilosti* [information society: from formation to maturity]. *Filosofii. Liudyna. Suchasnosti - Philosophy. Man. Modernity*, 136-138. [in Ukrainian].

6. Shapar, V. B. (2007). *Suchasnyi tumachnyi psykhologichnyi slovnyk* [Modern explanatory psychological dictionary]. Xarkiv. Prapor. [in Ukrainian].

7. Shyshkina, Kh. Yu. (2013). *Informatsiina pozytsiia yak chynnyk sotsialno-psykhologichnoi zrilosti studentiv* [Information position as a factor of socio-psychological maturity of students]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Lutsk: Skhidnoevropeyskyi natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky https://theses.oa.edu.ua/DATA/23/%D0%A8%D0%B8%D1%88%D0%BA%D1%96%D0%BD%D0%B0_dis.doc.pdf [in Ukrainian].

8. Akin, H., & Landrum, A. R. (2017). Heuristics, biases, values and other challenges to communicating science. In K. H. Jamieson's, D. M. Kahan's, & D. A. Scheufele's (Eds.). *The Oxford Handbook of the science of science communication*. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190497620.013.48>

9. Baron, J. (2000). *Thinking and deciding* (3rd ed.). New York: Cambridge University Press.

10. Flanagin, A. J. & Lew, Z. (2022). Individual Inferences in Web-Based Information Environments: How Cognitive Processing Fluency, Information Access, Active Search Behaviors, and Task Competency Affect Metacognitive and Task Judgments. *Media Psychology*. <https://doi.org/10.1080/15213269.2022.2085116>

11. Johannes, N., Meier, A., Reinecke, L., Ehlert, S., Setiawan, D. N., Walasek, N., Dienlin, T., Buijzen M. & Veling H. (2021) The relationship between online vigilance and affective well-being in everyday life: Combining smartphone logging with experience sampling. *Media Psychology*, 24:5, 581-605. <https://doi.org/10.1080/15213269.2020.1768122>

12. Kahan, D. M. (2017). Ordinary science intelligence: A science-comprehension measure for study of risk and science communication, with notes on evolution and climate change. *Journal of Risk Research*, 20(8), 995-1016. <https://doi.org/10.1080/13669877.2016.1148067>

13. Krause, H.-V., Baum, K., Baumann, A. & Krasnova, H. (2021). Unifying the detrimental and beneficial effects of social network site use on self-esteem: a systematic literature review. *Media Psychology*, 24:1, 10-47. <https://doi.org/10.1080/15213269.2019.1656646>

14. Landrum, A. R., & Olshansky, A. (2019). The role of conspiracy mentality in denial of science and susceptibility to viral deception about science. *Politics and the Life Sciences*, 1-17. <https://doi.org/10.1017/pls.2019.9>

15. Landrum, A. R., Hallman, W. K., & Jamieson, K. H. (2019). Examining the impact of expert voices: Communicating the scientific consensus on genetically-modified organisms. *Environmental Communication*, 13(1), 51-70. <https://doi.org/10.1080/17524032.2018.1502201>

16. Landrum, A. R., Olshansky, A. & Richards, O. (2021). Differential susceptibility to misleading flat earth arguments on youtube. *Media Psychology*, 24:1, 136-165. <https://doi.org/10.1080/15213269.2019.1669461>

17. Raney A. A. (2011). The Role of Morality in Emotional Reactions to and Enjoyment of Media Entertainment. *Journal of Media Psychology: Theories, Methods, and Applications*, 23 (1): 18-23. <https://doi.org/10.1027/1864-1105/a000027>

18. Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2013). The differential susceptibility to media effects model. *Journal of Communication*, 63, 221-244. <https://doi.org/10.1111/jcom.12024>

19. Valli, Ch. & Nai, A. (2022). Let Me Think about It: Cognitive Elaboration and Strategies of Resistance to Political Persuasion. *Media Psychology*. <https://doi.org/10.1080/15213269.2022.2098774>

20. Wiradhany, W. & Koerts, J. (2021) Everyday functioning-related cognitive correlates of media multitasking: a mini meta-analysis. *Media Psychology*, 24:2, 276-303. <https://doi.org/10.1080/15213269.2019.1685393>

Received: 15.11.2022

Accepted: 30.11.2022